

УДК 657.1

О.Ю. Акименко, канд. екон. наук

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

**РАЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ****Е.Ю. Акименко**, канд. экон. наук

Черниговский государственный технологический университет, г. Чернигов, Украина

**РАЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ УЧЕТА КАК ОСНОВА ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ****Е.Ю. Akymenko**, PhD

Chernihiv State Technological University, Chernihiv, Ukraine

**RATIONAL ORGANIZATION OF THE ACCOUNTING AS THE BASE OF THE
EFFECTIVE MANAGEMENT OF AN ENTERPRISE**

Висвітлено проблеми організації обліку на підприємствах України. Запропоновано систему узагальнених та доповнених принципів організації обліку в умовах впровадження сучасних методів управління. Сформовано пропозиції щодо вдосконалення організації обліку на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: бухгалтерський облік, організація обліку, обліковий процес, принципи організації обліку, облікова політика, обліковий апарат.

Высветлены проблемы организации учета на предприятиях Украины. Предложена система обобщенных и дополненных принципов организации учета в условиях внедрения современных методов управления. Сформированы предложения по усовершенствованию организации учета на отечественных предприятиях.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, организация учета, учетный процесс, принципы организации учета, учетная политика, учетный аппарат.

The problems of organization of the accounting on the Ukrainian's enterprises are showed in the article. The system of generalized and supplemented principles of organization of the accounting in cases of inculcation of the modern methods of management is proposed. Propositions of improvement of organization of the accounting on the domestic enterprises are made.

Key words: accounting, organization of accounting, account process, principles of accounting, accounting policy, accounting service.

Постановка проблеми. Трансформаційні перетворення економіки України вимагають від вітчизняних підприємств пошуку шляхів підвищення ефективності їх діяльності. Постійно зростаючий зв'язок науки і виробництва, широке впровадження в усіх сферах діяльності наукомістких технологій, постійне оновлення або ж удосконалення продукції, впровадження сучасних форм і методів управління потребують досягнення відповідного рівня раціональної організації бухгалтерського обліку. Без належної організації бухгалтерського обліку неможливо досягнути позитивних результатів діяльності, оскільки вона є одним з найвідповідальніших етапів створення підприємства, а також запорукою рентабельності в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом опубліковано велику кількість праць зарубіжних і вітчизняних учених-економістів, присвячених дослідженню питань організації бухгалтерського обліку та проблемам його забезпечення, раціоналізації, самовдосконалення. Серед вітчизняних дослідників зазначених питань слід назвати таких науковців, зокрема: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, П.І. Гайдуцький, Н.М. Грабова, В.А. Дерій, В.П. Завгородній, М.Ю. Карпушенко, Ю.А. Кузьминський, О.П. Кундря-Висоцька, В.С. Лень, Л.Г. Ловінська, М.В. Кужельний, Л.В. Нападовська, С.В. Свірко, В.В. Сопко, М.С. Пушкар, М.М. Шигун та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомий внесок вищеперелічених учених у розв'язання завдань, присвячених організації бухгалтерського обліку на підприємстві, у науковій літературі бракує комплексних досліджень у напрямі наукового обґрунтування забезпечення раціональної організації обліку в контексті трансформації моделі господарювання. Також вимагають більш глибокого дослідження й узагальнення складові об'єктів організації обліку, які на підприємстві

тві повинні бути врегульовані розпорядчими документами, а саме: положенням про бухгалтерську службу, посадовими інструкціями, розпорядчим документом з облікової політики, графіком документообігу, планами проведення інвентаризації.

Таким чином, існуючі теоретичні і практичні проблеми, пов'язані з процесами створення, вибору форм організації обліку та необхідністю їх удосконалення, зумовили актуальність теми та напряму дослідження.

Постановка завдання. Дослідження та узагальнення різних поглядів економістів на термін «організація» дало змогу уточнити його сутність з позиції сучасного системного підходу. Організація – це впорядкування, взаємодія всіх елементів певної системи, що перебувають у певній функціональній залежності між собою. Таким чином, упорядкування всіх елементів системи бухгалтерського обліку характеризує організацію бухгалтерського обліку, яка полягає в цілеспрямованому вдосконаленні механізму, структури і процесів обліку, і тому раціональна організація бухгалтерського обліку є системою практичного здійснення прийомів та способів відображення господарських операцій, які забезпечують дійовий контроль і всебічний аналіз за мінімальної затрати праці і коштів [6, с. 12].

Метою статті є дослідження теоретико-методичних засад раціональної організації обліку, яка б забезпечувала потреби ефективного управління підприємством.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інтеграція України в Європейське співтовариство вимагає зближення нормативно-правового регулювання всіх сфер суспільно-економічного життя, в тому числі відповідного коригування інформаційного забезпечення економічних процесів, та визначає необхідність подальшого вдосконалення організації обліку на підприємстві. “Без розвинутої системи обліку та отримання інформації про минулі, сучасні та майбутні події економічного життя підприємства неможливо приймати обґрунтовані управлінські рішення, що пов'язано з ризиком для бізнесу і втратою контролю за фінансово-господарською діяльністю... Будучи сервісним центром з генерування інформації для процесу управління, система обліку дає важливу інформацію, яка дозволяє управлінцям контролювати поточну діяльність, планувати тактику і стратегію розвитку в майбутньому, раціонально використовувати ресурси, здійснювати оцінку результатів роботи підприємства” [13, с. 17].

Таким чином, під організацією обліку слід розуміти сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу [10, с. 6]. Серед проблем організації обліку можна виділити: по-перше, формування облікової політики як важливої складової процесу організації бухгалтерського обліку; по-друге, організацію праці бухгалтерської служби в управлінській структурі підприємства.

Побудова організації обліку передбачає порядок, який можна структурувати в етапи (рис. 1).

Рис. 1 Основні етапи організації обліку на підприємстві

Раціональна організація обліку базується на принципах, які направлені на досягнення єдиної мети – забезпечення оперативною, достовірною та перевіреною інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів (рис. 2) [6, 10].

Організація обліку передбачає, що підприємству необхідно самостійно визначити облікову політику, яка у свою чергу забезпечує нормальне функціонування систем обліку та управління, обрати форму бухгалтерського обліку, затвердити правила документообігу і технологію обробки облікової інформації.

В економічній літературі зустрічаються різні підходи до вирішення проблеми формування облікової політики. Вважаємо, що найбільш аргументованим є підхід М.С. Пушкаря, на думку якого облікову політику, як “..конституцію підприємства, яка передбачає права і обов’язки системи обліку з приводу формування інформаційних ресурсів для менеджерів”, доцільно розглядати на міжнародному рівні, рівні держави та на рівні підприємства [9, с.26].

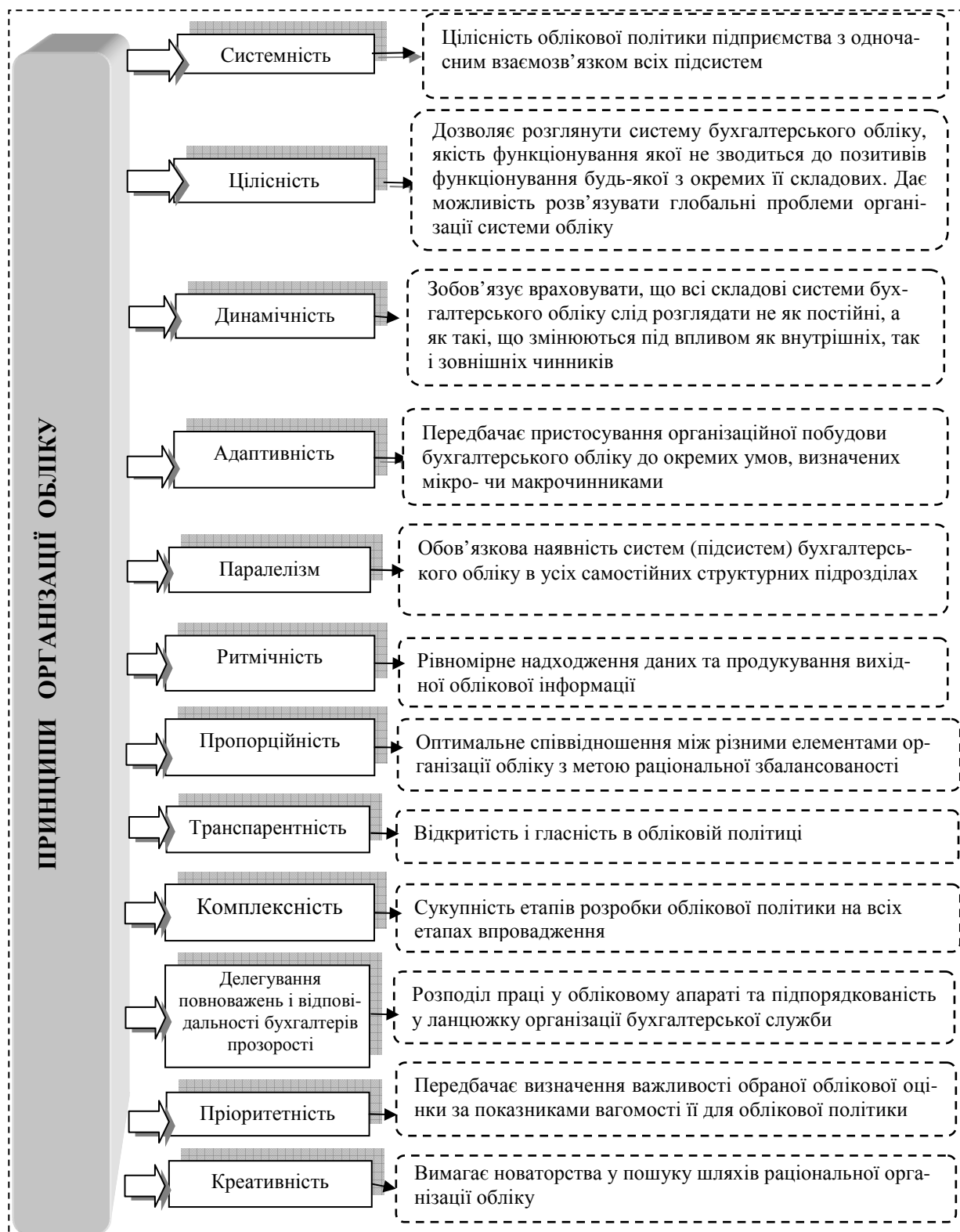

Рис. 2 Принципи раціональної організації обліку

На міжнародному рівні облікову політику формує Європейська комісія та комітет із Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Вони видають директиви щодо уніфікації та гармонізації фінансової звітності, розробляють стандарти бухгалтерського обліку. На рівні держави облікову політику формує Верховна рада України, Кабінет міністрів України, Міністерство фінансів через прийняття нормативних актів щодо обліку, аудиту, звітності.

На рівні підприємства під обліковою політикою слід розуміти офіційно затверджену апаратом управління сукупність варіантів реалізації підприємством методів та процедур бухгалтерського обліку, з метою досягнення ним поставленої мети у фінансово-господарській діяльності, в межах діючого законодавства і принципів бухгалтерського обліку.

П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» визначає три типи випадків, при яких змінюється облікова політика – при зміні статутних вимог, вимог органу, який затверджує П(С)БО, або якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства [16]. Згідно з новими вимогами до формування фінансової звітності, викладеними у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», форми фінансової звітності зазнали певних змін [15]. Тому, бухгалтерам слід швидко відреагувати на дані новації, які являють собою продовження реформування системи бухгалтерського обліку України відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності.

Нормальне функціонування підприємства залежить від належної організації роботи його персоналу, в тому числі бухгалтерської служби. До ієрархічних (вертикальних) типів структур прийнято відносити лінійну, лінійно-штабну, лінійно-функціональну та дивізійну організаційні структури. Разом з тим сучасні економічні умови викликають потребу в ускладненні структур управління і появі нових видів структур організації діяльності підрозділів підприємств і бухгалтерської служби зокрема.

М.Шигун висуває вимоги, яким повинна відповідати структура бухгалтерської служби: 1) узгодженість між відділами та виконавцями; 2) зв'язок між бухгалтерською службою та іншими структурними підрозділами підприємства, із зовнішніми органами, службами, суб'єктами; 3) оперативність керівництва та швидкість виконання поставлених завдань; 4) висока якість інформаційного обслуговування внутрішніх та зовнішніх користувачів; 5) доведення до необхідного мінімуму кількості облікових операцій та ліквідація дублювання функцій обліку господарських операцій; 6) економічність у формуванні штату бухгалтерської служби [14, с. 216]. В сучасних дослідженнях наводяться різні елементи організації бухгалтерської служби. Організаційна структура бухгалтерської служби формується, виходячи зі змісту конкретних облікових робіт, їх обсягу, вимог до них, визначення рівня та обсягу розподілу завдань і делегування повноважень, необхідності створення підрозділів та оцінки кількості облікових фахівців в кожному з них. На основі вказаних складових приймається рішення щодо вибору конкретного типу структурної конфігурації, тобто загальної схеми побудови бухгалтерської служби, яка відповідатиме цілям функціонування підприємства, враховуватиме особливості бізнес-процесів.

Висновки і пропозиції. На сучасному етапі організація обліку відіграє стратегічну роль в управлінні діяльністю підприємства, тому існуючі проблеми потребують постійного вирішення і дозволяють окреслити першочергові шляхи вдосконалення організації обліку на підприємстві:

— регламентувати організацію праці облікового апарату Положенням про підрозділ (бухгалтерську службу), що дасть змогу визначити правовий статус підрозділу і його місце в системі управління підприємством; закріпити внутрішню структуру підрозділу; розмежувати завдання, функції, права і відповідальність підрозділу; забезпечити виконання покладених на підрозділ і його керівника функцій; обґрунтувати оцінку результатів діяльності підрозділу [5];

— регламентувати організацію праці облікового апарату Положенням про інвентаризацію, із відповідним зазначенням інформації щодо: інвентаризаційних комісій для різних об'єктів обліку; термінів проведення інвентаризацій майна; переліку матеріально відповідальних осіб та обсягів їх відповідальності; норм природних втрат, що можуть бути списані за рахунок підприємства [5];

— закріпити порядок руху документів на підприємстві у Положенні про документування та документообіг, додатком до якого буде графік документообігу;

— удосконалити структуру розпорядчого документа про облікову політику підприємства, враховуючи елементи облікової політики щодо необоротних активів; оборотних активів; власного капіталу та зобов'язань; доходів, витрат та фінансових результатів; елементів облікової політики щодо звітності та політики податкового обліку;

— застосувати новітні комп'ютерні програми бухгалтерського обліку;

— трансформувати фінансову звітність відповідно до МСФЗ, що потребує врахування норм цих стандартів та їх адекватного відображення на умовах достовірності та об'єктивності.

Сьогодні очевидна потреба в оновленні концепції організації бухгалтерського обліку та підвищення ролі обліку в інформаційному забезпеченні управління.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський облік: актуальні проблеми та рішення : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. С. С. Герасименка, д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова; [С. С. Герасименко, А. О. Єпіфанов, М. Д. Корінко та ін.]. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 162 с.
2. Дерій В. А. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві : [курс лекцій] / В. А. Дерій. – Тернопіль : Джура, 2003. – 92 с.
3. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: [навч. посіб.] / С. В. Івахненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.
4. Карпушенко М. Ю. Організація обліку : навч. посіб. (для студентів економічних спеціальностей, які навчаються за спеціальністю «Облік і аудит») / М. Ю. Карпушенко ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 241с.
5. Кулик В. Організація обліку на підприємствах України: розробка внутрішніх регламентів / В. Кулик, М. Любимов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 6. – С. 12-18.
6. Кундря-Висоцька О. П. Організація обліку / О. П. Кундря-Висоцька. – К. : Алерта, 2007. – 223 с.
7. Ловінська Л. Г. Організація бухгалтерського обліку та фінансового контролю в сучасних умовах господарювання в Україні : [монографія] / Л. Г. Ловінська, І. Б. Стефанюк. – К., 2006. – 237 с.
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com/Res/NPSBO/NPSBO1.aspx>.
9. Організація бухгалтерського обліку : [навч. посіб.] / Ф. Ф. Бутинець, О. В. Олійник, М. М. Шигун, С. М. Шулєпова. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 576 с.
10. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. / за ред. В. С. Леня. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.
11. Пилипенко А. А. Організація обліку і контролю : підручник / А. А. Пилипенко, В. І. Отенко. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. – 424 с.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [Електронний ресурс] : затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.05.1999 р. № 137. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com/Res/NPSBO/NPSBO1.aspx>.
13. Пушкар М. С. Теорія і практика форм облікової політики : [монографія] / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. – Тернопіль, 2010. – 260 с.
14. Сльозко Т. М. Організація обліку / Т. М. Сльозко. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 224 с.
15. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : [підручник] / В. В. Сопко, В. П. Завгородній. – К. : КНЕУ, 2004. – 411 с.
16. Шигун М. М. Фактори впливу на процеси організації бухгалтерського обліку / М. М. Шигун // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 2(52). – С. 216-218.